

Van het bestuur

Het nieuwe seizoen is vol activiteit begonnen.

Op 16 september namen we tijdens een gezellig samenzijn met een drankje en een hapje afscheid van 6 vrijwilligers. Petra (de administratie), Wiek en Kees (bindwerk), Frank en Eef (verkoop), en Paula. Ja, Paula als spin in het web gaat na meer dan 16 jaar StOK ook verlaten. Gelukkig heeft zij met zorg haar taken en zo veel als mogelijk haar kennis overgedragen aan anderen. Via deze weg: nogmaals veel dank voor jullie inzet.

Vooraf aan dit gezellig samenzijn heeft een groep van 16 vrijwilligers/bestuursleden het hoofd gebogen over de toekomst van StOK. Dankzij de goede voorbereiding en de deskundige begeleiding door Coralien van Hattem was het een geslaagde middag. Niet dat we nu helderheid hebben over die toekomst van StOK, maar wel over de vraag wat vrijwilligers beweegt om hun energie en tijd in StOK te stoppen en wat voor hen belangrijk is bij het denken over en vormgeven van StOK nu en straks. Voor de meeste vrijwilligers staat het behoud en het gebruik van de collectie centraal. De geformeerde "toekomstgroep", bestaande uit be-

stuursleden en vrijwilligers, gaat met deze uitkomst verder aan de slag.

Mocht iemand onder de lezers van het StOKpaardje nog een suggestie of tip hebben over een mogelijke nieuwe ruimte voor onze collectie, dan houden we ons van harte aanbevolen! Ook kan het bestuur, na het vertrek van Else Tuitert, nog versterking gebruiken in deze woelige tijden. Dus suggesties hierover zijn ook erg welkom!

Rest mij u veel plezier te wensen met het lezen van dit nieuwe StOKpaardje.

Pim van Hulst
Voorzitter StOK

Kinderboekenweek 2016

KINDERBOEKENWEEK
5-16 OKTOBER

Oktober is van kind af aan mijn favoriete maand. Herfstvakantie, jarig en de Kinderboekenweek. Op de vrije woensdagmiddag nam mijn moeder ons mee naar de vaste boekhandel van mijn ou-

ders en mochten wij kinderen een nieuw boek uitzoeken. Ons gezin bestond naast mijn ouders uit vijf kinderen, dus het duurde wel een tijdje voordat wij allemaal een boek hadden uitgezocht. Ik had zo mijn eigen eisen voor het nieuwe boek. Het moest gebonden zijn, veel plaatjes hebben en dik zijn, want ik las veel en ik wilde er lang mee doen. Als wij onze keuze gemaakt hadden, werden de boeken voor elk kind apart ingepakt en verlieten wij trots de winkel met het mooi ingepakte boek onder de arm. Thuis werd het uitgepakt en verdiepten wij ons in het verhaal. Ik denk dat er weinig woensdagmiddagen zijn geweest waarop wij zo rustig waren en ook mijn moeder tijd vond om een boek te lezen.

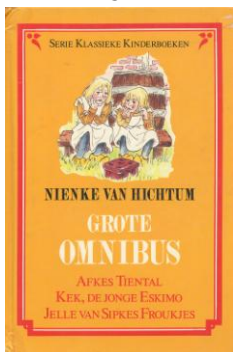
Dit jaar is de Kinderboekenweek van 5 tot 16 oktober met als thema: "Voor altijd jong, Opa's en Oma's". Een week met prachtige nieuwe kinderboeken en veel activiteiten (www.kinderboekenweek.nl). Dolf Verroen schreef het geschenkboek: *Vriendschap in oorlogstijd*, geïllustreerd door Charlotte Dematons. Floor Rieder maakte een prentenboek: *Waar is Ludwig*. In de bibliotheken ligt het tijdschrift: *Voor altijd jong*, leuk om te lezen voor kinderen en grootouders en in de boekhandels ligt de Kinderboekenkrant met een overzicht van de leukste boeken voor 8-12 jarigen.

Sinds ik bij StOK werk, lees ik weer kinderboeken. Veel oude kinderboeken omdat het leuke herinneringen oproept en tijden laat herleven die nooit meer terugkomen. Ik vroeg me af of volwassenen zich een favoriet kinderboek herinneren, een boek uit hun jeugd dat veel indruk maakte. Ik vroeg het Dolf Verroen en een aantal StOK-collega's.

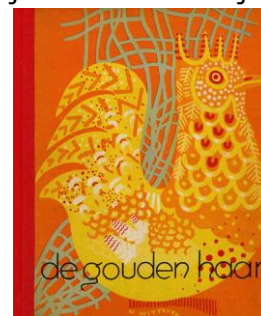
Dolf

Eigenlijk had ik een paar lievelingsboeken, vermoedelijk dezelfde boeken als andere kinderen, maar mijn echte lievelingsboek was toch *Afkes Tiental* van Nienke van Hichtum. Het eerste boek waarin ik mij als lezer één voelde met de schrijfster. Het is (nog steeds, ik heb het pas herlezen) een boek waarin je kunt wonen, warm, betrokken, eerlijk en van alle tijden. Wat mij nu duidelijk is, is dat Nienke van Hichtum op zo'n onnavolgbare wijze partij trekt voor het kind, zonder de volwassenen aan te vallen (hetgeen ik in mijn boeken soms wel gedaan heb). Het verhaal is zo vertrouwd, vol van armoede, geldgebrek en mogelijkheden en je krijgt een goed gevoel van rijkdom als je het leest. Ik vind het nog steeds een prachtig boek. Wat mij wel opviel bij herlezing een paar jaar geleden: hoe lang de hoofdstukken zijn, hoe lang en soms ingewikkeld de zinnen en toch konden kinderen dat vroeger lezen. Aan zo'n boek hoeft in mijn ogen niets hertaald te worden. Ik vind het nog steeds uniek in zijn soort.

Jan

In mijn jeugd heb ik vooral veel spannende detectives gelezen, maar het boekje dat uiteindelijk het meest is blijven hangen is *De Gouden Haan* van Marietje Witteveen. Het zal ongeveer in 1948 zijn geweest toen ik het op zevenjarige leeftijd kreeg. Mijn eerste boekje. Een eigen boekje had in die tijd meer betekenis dan nu, het was immers kort na de oorlog. Op school gebruikten wij nog een griffel om daarmee op een lei te schrijven. Het in rijmvorm geschreven boekje met een happy end had me helemaal te pakken. Ik had medelijden met de hoofdpersoon, juffrouw Sabel bij wie een gouden haan werd gestolen. Zij had namelijk beloofd aan haar broer Jan, een zeeman, om tijdens zijn langdurige afwezigheid, voor hem op de haan te passen. Ik was erg onder de indruk van de omvang van de geüniformeerde politiemacht die de diefstal kwam oplossen. Wat me toen ook opviel was het weesje dat Jan mee terugnam van zijn reis, want zij "was van huis uit negerin" en negerinnen zag je niet elke dag. Ook na mijn kindertijd heeft dit boekje me nooit losgelaten. Ik heb het diverse keren gelezen. Intussen viel het van ouderdom uit elkaar en toen ik eenmaal boeken kon repareren heb ik het met veel liefde opgeknapt. Het staat nog steeds in mijn boekenkast. Een beetje nostalgie misschien?

Marianne

Als jong meisje was ik vooral gek op *Pinkeltje*. *Wolkewietje* was daarbij mijn favoriet. Boeken die later veel indruk op mij hebben gemaakt zijn de boeken van An Rutgers van der Loeff, bijvoorbeeld *Ze verdrinken ons dorp*.

Jansje

Gideons reizen van An Rutgers van der Loeff. Dit boek heeft voor mij de blik op de wereld geopend. Op de verschillen in landen en de mensen die er wonen. Ook de verschillende werelddelen en de interesse meer over die landen te lezen. Toen ik ging werken was dat ook om deze landen te bezoeken. In de verpleging heb ik veel aan deze informatie en ervaring gehad. Vooral de culturele verschillen en de liefde waarmee mevrouw Rutgers van der Loeff de kinderen beschreef.

Diederik

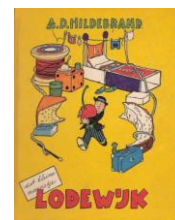
Er speelden veel boeken een rol in mijn jeugd, zodat het aandeel van elk individueel boek maar bescheiden was. Zeker toen ik zelf ging lezen waren het vooral schrijvers en hele series die ik ging verzamelen: Kuifje, Bolke de Beer, Pietje Bell, Pietje Prik, Bob Evers, Karl May en de Kameleon. Als ik een enkel boek moet noemen ga ik terug naar de tijd dat ik vooral voorgelezen werd en daar waren een paar Gouden Boekjes favoriet, bijvoorbeeld *De vijf brandweermannetjes*. Maar

het boek dat mijn moeder mij het meest moest voorlezen was *De koe die in het water viel* van Phyllis Krasilovsky met die prachtige heldere tekeningen van Peter Spier. We woonden toen nog in mijn geboorteplaats Madrid en Nederland was voor mij een ver en nat land waar ik heel nieuwsgierig naar was. Het leek me reuze spannend om in een platte schuit door kanalen en sloten te drijven. Toen ik zes was verhuisden we naar Den Haag en daar bleek het platteland eigenlijk net zo ver weg als in Madrid.

Paula

Mijn oom was bakker en kruidenier en via zijn koopwaar kwam je aan reclameboekjes door Flipje-punten te sparen, die je vervolgens voor boekjes kon inwisselen. Via mijn vader, die onderwijzer was, had ik gemakkelijk toegang tot de schoolbibliotheek en de katholieke schoolboekjes. Enkele titels van leesboeken die mij te binnen schieten: *De doopkaars* van M. Everma, 1954, *Dat kleine mannetje Lodewijk* van A.D.Hildebrand en *Hazehartje* van Cok Grashoff, 1954.

Tineke

Had ik zelf favoriete kinderboeken? Zeker weten. Toen ik een jaar of zes was vond ik verhaaltjes op rijm heel leuk, zoals *De drie prinsen* van Lea Smulders. Het boekje heb ik nog steeds en ook mijn kleinkinderen vinden het geweldig, mede door de illustraties van Arie Teeuwisse. Toen ik ouder werd: *De Negerhut van Oom Tom*. Ik vond het prachtig geschreven en het was het eerste boek waarom ik moest huilen. Ik vond dat die lieve oom Tom en zijn familie afschuwelijk behandeld werden en prees mij gelukkig dat ik in Nederland woonde, daar deden de mensen dat niet. De plaat waarop Eliza over de ijsschotsen vlucht ben ik nooit vergeten.

Graag wil ik iedereen bedanken voor zijn/haar bijdrage en wens ik alle opa's, oma's en kinderen een fijne Kinderboekenweek.

Alle titels van bovengenoemde boeken zijn bij StOK te leen of in te zien, behalve *De drie prinsen* van Lea Smulders.

Tineke Aronson

Boekverzamelaar

Hoe kom je er toe om boeken te gaan verzamelen? Er zijn zo ontzettend veel boeken op de markt, dat je ze nooit allemaal kunt verzamelen. Er dient dus een keuze gemaakt te worden. Gelukkig ontstaat die keuze meestal vanzelf. Bij mensen die de verzamelwoede in zich hebben, is namelijk drie exemplaren van iets al snel het begin van een bescheiden verzameling! Dat kunnen drie boeken, van een bepaalde schrijver, die je aanspreekt, zijn, waar je dan eigenlijk alles van wilt lezen, of drie boeken van een serie met een mooi omslag, of drie boeken over een bepaald onderwerp (niet-verzamelaars halen dan die boeken uit de bibliotheek).

Veel van mijn collecties zijn begonnen toen ik nog een kind was en ik bij mijn grootouders woonde. Ik was een leeskind en had het geluk dat mijn Grootmoe al haar eigen kinderboeken en die van mijn ooms en moeder had bewaard in een grote kast op zolder. Bovendien las ze elke avond voor en genoot ik nog voor ik zelf kon lezen van de verhaaltjes over Pieter Konijn, Hansje in 't bessenland en Piet de Smeerpoets.

Helaas werd bij haar overlijden die hele boekenverzameling geërfd door een oom, die toen al kinderboeken verzamelde. Waar ze zijn gebleven was bij zijn dood niet meer te achterhalen. Maar op rommelmarkten en boekenbeurzen heb ik toch veel van die titels weer op de kop getikt.

Het gerichtere verzamelen begon met de boeken van Tine van Berken, een schrijfster van meisjesboeken, kinderboekjes en prentenboeken uit het eind van de 19e eeuw, waarvan ik er een aantal bij Grootmoe had gelezen. De schrijfster is jong gestorven, zodat haar oeuvre was te overzien!

Op de middelbare school voerden een aantal vriendinnen en ik op de "Grote Avond" een stukje op uit *Alice in Wonderland* van Lewis Carroll. Dit fascinerende boek heeft mij nooit losgelaten en toen er op een gegeven moment een prachtige uitgave verscheen met illustraties van Helen Oxenbury en ook een vertaling door Nicolaas Matsier had ik er, met mijn eigen exemplaar, drie. En opeens zag ik ze overal! Goedkope boekjes met rare plaatjes, maar ook uitgaven, geïllustreerd door bekende kunstenaars, zoals Arthur Rackham, Pat Andrea en Rie Cramer. Ook boeken over de schrijver en andere werken van Lewis Carroll slopen de verzameling binnen, die inmiddels zo'n 250 exemplaren bevat. Bij het zoeken tussen de sprookjesboeken kwam ik ook vaak *De gelaarsde kat* tegen. Dit "vogelvrije" sprookje is ook honderden keren naverteld en van kleine mini-boekjes tot prachtig uitgevoerde luxe-uitgaven verschenen. Als poezenliefhebber kon ik daar geen weerstand aan bieden en ook daar heb ik er inmiddels honderden van; het is een onuitputtelijk verzamelobject.

Samen met een vriendin heb ik een tijdje poppenkast gespeeld, dit resulteerde in een flinke plank vol poppenkastboeken, Jan Klaassenverhalen en verhalen waarin de poppenkast een rol speelt. Drie goocheldozen waren de aanleiding om achter goochelboeken aan te gaan, weer een plank vol!

Vervelend is het als je een verzameling compleet hebt, bijvoorbeeld een serie. Dan kan je nog proberen mooiere exemplaren te vinden, maar dan houdt het op.

Zo heb ik ooit de boeken van Ethel Turner, *Zeven kleine Australiërs*, *Moedertje Meg* en *De bewoners van Misrule* etc. allemaal verzameld, eerst allemaal in de lichtblauwe uitvoering, maar van lieverlee kwam ik ook hele fraaie exemplaren met vergulde opdruk tegen, die verzamel ik nu ook, gewoon voor de heb.

Wie ooit *Onder moeders vleugels* heeft gelezen, kent ook vast *Op eigen Wieken* en *De kostschool van meneer Beer*. Maar wist u dat Louisa M. Alcott wel 26 meisjesboeken heeft geschreven en ook een echte "schelmenroman"? Ja, ik heb ze allemaal! Helaas, ook die verzameling is zo goed als compleet. Maar er zijn van haar nog een paar onvertaalde boeken.....!

Net zoals de verzameling boeken door Selma Lagerlöf, de schrijfster van *Niels Holgerson* en de *Christuslegenden*. Zij heeft ook nog een 15-tal romans geschreven over wonderlijke personen in bizarre omstandigheden. Compleet!

Evenals het werk van Henriëtte van Eyk, An Rutgers van der Loeff, Erich Kästner, James Curwood, Johanna Spyri en Annie Schmidt.

Ik kan nog wel even doorgaan met op te noemen wat ik nog meer spaar, maar wellicht komt zo langzamerhand de vraag op: "Waar laat je dat allemaal?" De afgelopen jaren heb ik al 5 boekenkisten van 2 bij 1 meter bijgetimmerd. De kinderen de deur uit levert ook de nodige ruimte op, maar nu geldt de regel: *hoeveel erbij komt moet er ook uit*. Naar StOK, kringloop of bekenden. Gelukkig heb ik nog heel wat oninteressants geërfd of in opwallingen gekocht.

Heel erg voor een verzamelaar is: een boek kopen dat je al blijkt te hebben! Dat kan dan na vergelijking met het aanwezige exemplaar meteen weer weg.

Soms leg ik de boeken van een verzameling even naast elkaar op de grote tafel, gewoon om van de aanblik te genieten (en om in te prenten wat ik heb).

Natuurlijk heb ik ook een schriftje met lijstjes van wat ik nog zoek en wat ik al heb, een door en door beduimd geval, dat ik altijd vergeet als ik het nodig heb en meesleep als ik vergeefs op zoek ben.

Lot van den Akker

Deventer Boekenmarkt 2016

Wat een geweldige dag! Frank had voor StOK een heel fijne plek bedongen bij de organisatie: lekker dicht bij de bibliotheek, geen kraampjes tegenover ons en beschut tegen de elementen.

Met een mooie selectie aan oude kinderboeken, vrijwilligers en een vrolijk nieuw spandoek van StOK hadden we een goed gevulde kraam. En dat was maar goed ook want er was heel wat boekminnend volk op de been. Midden op de ochtend stonden de mensen drie rijen dik voor de kraam en werd er veel verkocht.

In de middag was het rustiger op de markt maar er bleef duidelijk veel interesse in zowel onze boeken als in de stichting. Wat bezoekers duidelijk konden waarderen was de parate kennis over wat er op de kraam lag (en wat er niet lag....) en het oude kinderboek in het algemeen.

De zeer geslaagde dag heeft een mooi bedrag opgeleverd, mede dankzij alle vrijwilligers die geholpen hebben met de voorbereiding en op de dag zelf.

Joost Bergers

Vitrines

De vitrine in de hal van Bibliotheek Deventer is na de bloemige zomertentoonstelling nu gevuld met het thema "clubs". Als na de zomervakantie de scholen weer beginnen, is het ook weer de tijd voor allerlei clubs en verenigingen om het nieuwe seizoen te starten. Niet alleen de officiële clubs beginnen weer hun activiteiten, maar ook op school worden nieuwe vriendengroepjes gevormd. In heel oude meisjesboeken waren dit "kransjes", waarin werd gehandwerkt, of een goed doel werd nagestreefd. Jongensclubs ging het vaak meer om avontuur. Of om een gezamenlijke belangstelling. Zo waren er elektronicaclubs, hobbyclubs en fietsclubs. Het voornameste thema in deze boeken is vaak de onderlinge verstandhouding van de clubleden.

Na onze sportzomervitrine in "Lijsje Lorresnor" is er nu aandacht voor de Kinderboekenweek met het onderwerp "Opa's en Oma's, voor eeuwig jong". In oudere kinderboeken zijn de grootouders vaak in zicht als ze de kleinkinderen opvangen als de ouders zijn omgekomen of overleden. Meestal zijn deze niet voor eeuwig jong, maar wel liefhebbend en goedwillend, hoewel ze ook toen de jeugd vaak niet begrepen. Een andere categorie is "Grootje vertelt", waaronder allerlei verhalen- en sprookjesboeken vallen. *Een grootmoeder en zeven kleinkinderen* van Tine van Berken mag zeker in deze vitrine niet ontbreken, net zo min als *Felix, de kleinzoon van de boswachter*.

In de platte vitrine in onze presentatieruimte, "Lijsje Lorresnor", die werd ingenomen door een verzameling zgn. rode rugjes (zondagschoolboekjes), komt in oktober (het paddenstoelen-seizoen) het thema "Kabouters" aan bod. Daarin hebben we bij de prentenboeken ruime keus. Ook de leesboeken zijn royaal vertegenwoordigd: Paulus de boskabouter, Pinkeltje, en *Het Kabouterhuis* van mevr. C.M. van Hille Gaerthé.

Lot van den Akker

Recent geschonken boeken

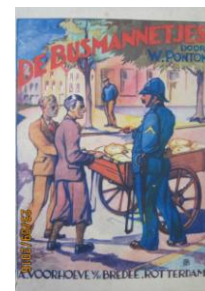
Nieuwe avonturen van duveltje Malice door Angelina Scheggia, met tekeningen in kleur van Helena Scheggia. Uitgegeven rond 1950 door de fa. Chagor. Reeksnr. 153217/2. Vertaald uit het Frans. 16 pagina's. Afmetingen: 20 bij 20 cm. Genre: prentenboek, avonturen, kinderen van 6-10 jaar. (zie boekbespreking door Lot van den Akker)

Waar was de teddybeer door Dien Brinkgreve met plaatjes in zwart/wit door Rie Cramer. Uitgegeven in 1947 door uitgeverij G. B. van Goor en zonen te 's-Gravenhage. 16 pagina's. Afmetingen: 15 bij 21 cm. Benjamin Bibliotheek no 2. Genre: leren lezen.

Sloddervosje door Agatha, geïllustreerd door O. Geerling met platen in zwart/wit. Uitgegeven in 1913 door Gebr. Kluitman te Alkmaar. 79 pagina's. Afmetingen: 14 bij 19,5 cm. Genre: meisjesboeken, 6 - 12 jaar.

De Busmannetjes door W. Ponton, geïllustreerd door D. Boode met tekeningen in zwart/wit. Uitgegeven ca. 195? door A. Voorhoeve (voorheen J. M. Bredée's Uitgevers Maatschappij n.v.) te Rotterdam. 72 pagina's. Afmetingen: 15 bij 21 cm. Genre: jongensboeken, 8 - 12 jaar.

Gevaarlijke tijden voor katten door Paul van Loon, met tekeningen in zwart/wit van Alex de Wolf. Uitgegeven in 1985 door Zwijsen b.v. te Tilburg. ISBN 90.276.0709.5. Zebra-boek. 72 pagina's. Afmetingen: 12 bij 20 cm. Genre: Dieren, spanning, jongens en meisjes, 8 - 12 jaar.

Een grappig duveltje, dat vreemde avontuurtjes beleeft

Het boekje *Nieuwe avonturen van duveltje Malice* van Angelina Scheggia trok de aandacht doordat het zulke aparte illustraties heeft. Vrij eenvoudige plaatjes, maar toch met een eigen stijl. Het is uit het Frans vertaald, maar tekst die in de tekeningen voorkomt, is onvertaald gebleven.

Het verhaal, dat een vervolg is op *Het duveltje Malice* (dat we ook in de collectie hebben), begint ermee dat hij zich verveelt en op reis gaat om avonturen te beleven. Hij komt bij een groot kasteel, waar hij in een onderaardse kerker belandt en wordt bevrijd door het kasteelspook. Verderop ziet hij een klein meisje dat een kous zit te breien. Ze wil daar haar spaargeld in bewaren. Malice leert breien, maar hij bedenkt zich dat hij geen spaarpenningen heeft om in zijn kous te doen. Hij wil geld verdienen door voor vogelverschrikker te spelen, maar de vogeltjes lachen hem uit.

Dan gaat hij met de kinderen in het bos spelen. Ze zingen over de wolf, en Malice roept vanachter een boom "Hier ben ik". De kindjes lopen gillend weg en dan ziet hij dat de echte wolf achter hem staat. Gelukkig is het een oude wolf zonder tanden.

Het duveltje klimt in een boom en wil de vogels leren zingen, maar hij zingt zo vals dat de politie hem bekeurt.

In een woordenboek leest hij over een olifant en wil er een gaan zien. Maar in plaats van naar de dierentuin gaat hij naar de speelgoedwinkel en koopt een olifantje op wieltjes.

Tegen zijn schoolvriendjes zegt Malice dat hij naar de Noordpool wil en hij springt op de globe in het leslokaal, precies op de Noordpool!

De meisjes wassen hun kleren en Malice blaast een grote bel van het sop. De bel vliegt door de lucht en komt terug zodat hij nog als voetbal kan dienen.

Malice wil net zo groot worden als Japie en gaat daarom naar de sportschool. Het lukt hem echter niet om snel langer te worden en daarom klimt hij maar op een paar stelten.

Hij gaat op bezoek bij de hazen en leert met dennenappels te jongleren en hard te lopen.

Ook als stierenvechter boekt hij geen succes, de koe was niet in beweging te krijgen.

Bij een goochelaar aangekomen, werkt hij mee aan een truc door in een mandje te kruipen waar uit opeens wel zes duveltjes komen. Ze gaan terug in de mand en Malice neemt de trein terug naar huis om alles aan zijn huisgenootje te gaan vertellen. Einde.

Dit mengelmoes van kleine avontuurtjes maakt een beetje een chaotische indruk, maar langzaam verteld, kan ik me voorstellen dat het door zijn op de grens van begrijpelijkheid liggende niveau fascinerend voor kleuters kan zijn.

Achterin het boekje staan nog allemaal nummers van andere "gelijksoortige reeksen", voor verzamelaars een uitdaging om die bij elkaar te vinden!

De schrijfster, Angelina Scheggia en haar zuster Helena hebben in België nog veel meer prentenboekjes uitgegeven, die helaas niet vertaald zijn.

Lot van den Akker

Een voorbeeldboek vol fouten: *Huismoedertje* door Nanda

Dit curieuze, voor sommigen ongetwijfeld onaanzienlijke boekje van 128 pagina's, vol zetfouten, gesteld in een Nederlands met komma's in plaats van punten, zou destijds wel eens tot de verplichte lectuur voor oudere meisjes uit de betere kringen behoord kunnen hebben. Het is een vertaling of bewerking van *Hausmütterchen*, door Fanny Stöckert (1844-1908), uit 1910. Lief en leed, samen met de nodige pedagogische wenken verpakt in een vlot verhaal, was een echte succesformule. Stöckert bezorgde niet als enige de Nederlandse jeugdliteratuur een huismoedertje. We kennen ook: *Een huismoedertje* (J. Vlieger, 1885), *Klein huismoedertje* (Oscar Pletsch, 1874) en als jongste, in 1925, verscheen *Huismoedertje*, geschreven door Nanda (Mimi van den Heuvel*).

Overeenkomst en verschil

Al op de eerste bladzijde van Nanda's *Huismoedertje* weet de lezer dat het gezin moederloos is, de vader een stille intellectueel, dat het oudere of jongere zusje de zorg voor gezin en huishouding overneemt, en dat het ene zusje een heel ander karakter heeft dan het andere. Zo is het ook in *Huismoedertje* van Fanny Stöckert. Helena (Stöckert) en Jes (Nanda) hebben behoorlijk veel met elkaar gemeen, en ook het maatschappelijk decor in de twee boeken vertoont overeenkomst. Natuurlijk zullen er ook verschillen tussen beide "huismoedertjes" zijn. Eén ervan heeft in ieder geval betrekking op de fysieke kant van het boek. Nanda's uitgever W. de Haan wint hier op alle fronten. Formaat, bladspiegel, papiersoort, titelpagina, bandtekening en illustraties maken het verschil. Waarschijnlijk zag Stöckerts boek er in de eerste Duitse versie ook beter uit dan de hierna besproken Nederlandse uitgave.

Van huismoedertje tot piano spelende huisvrouw

Na de dood van moeder neemt Helena, de jongste dochter, de zorg op zich voor het gezin: voor vader, voor haar oudere zusje en moeders oogappel Lilli, en voor haar broertje Paul. Helena bestiert ook het huishouden. Beide taken verricht zij voorbeeldig. De twee zusjes zijn elkaars tegenpolen, de een zelf-, de ander onbaatzuchtig. De twee mannen hebben een bijrol. Paul speelt de wijsneus en vader (leraar van beroep) blijft nog lang van slag na moeders dood. De sfeer in huis wordt er niet beter op. De tegengestelde karakters van de zusjes zijn de oorzaak. Helena offert zich volledig op. Zus Lilli doet niets dan plezier maken.

Een uitnodiging van een rijke oom en tante om met het hele gezin in de zomervakantie bij hen te komen logeren, zorgt voor een ommekeer. Helena treedt uit de schaduw van haar wispelturige, dweperige en verwaande zus, ontwikkelt haar talent voor muziek en pianospelen, en trouwt met haar neef Hein, die ze tijdens de vakantie bij oom en tante leerde kennen. De tot rede gekomen Lilli komt in het onderwijs terecht en wordt een gewaardeerd docent tekenen. Stilletjes kijkt zij terug op de tijd dat ze verliefd was op de acteur van wie ze dacht dat hij vrij was, maar - grote verrassing van het verhaal - het niet blijkt te zijn.

Standenmaatschappij

Huismoedertje - genre meisjesboek en gezinsverhaal - gaat over oudere kinderen op weg naar de volwassenheid, opgroeiend in een tijd waarin standsverschil en traditionele waarden normaal zijn. Stand zoekt stand en geld trouwt geld. Statussymbolen als pianoles, kleding, theaterbezoek, een zomercursus schilderen horen daarbij. De emancipatie van de vrouw bevindt zich nog in een vroeg stadium. Het gezin van de leraar - vader, moeder, twee kinderen - wordt gerekend tot de armere klasse. Het woont in een lange, sombere straat en voor nieuwe kleren, uitgaan en vakantie moet flink worden gespaard.

Fysieke boek

Het boek is gedrukt op goedkoop papier en het drukwerk is van ongelijke kwaliteit: op de ene pagina te weinig, op de andere te veel drukinkt. Op de titelpagina staat geen uitgever vermeld, wel een nummer (500). Op het schutblad is twee keer met potlood geschreven: Huis Moedertje

(in twee woorden) en J. Terlouw Jz en Joh's Terlouw**. Drie illustraties telt het boek: een op de band en binnenin twee gekleurde platen gemaakt volgens een eenvoudige druktechniek. Opvallend is verder dat een nieuw hoofdstuk niet op de pagina erna begint, maar twee witregels en een horizontale streep onder het vorige. Om papier te sparen?

Conclusie

Een leerzaam en onderhoudend boek, dat niet misstaat als vintage exemplaar. Stefanie Krämer schreef in 2004 een artikel over meisjesliteratuur en de pedagogische complicaties ervan ten tijde van Wilhelm II, de laatste Duitse keizer. Met de zoekterm: [Mädchenliteratur im Wilhelminischen Kaiserreich und ihre pädagogischen Implikationen](#) vindt u een deel van het artikel op het internet. Het woord huismoedertje is opgenomen in de dikke Van Dale: "meisje dat als een moedertje in huis optreedt, huiselijke bezigheden verricht, een zieke verpleegt, voor kleinere broertjes en zusjes zorgt, etc". En wilt u *Huismoedertje* lezen? Dat kan. Het fysieke boek is te leen bij StOK, het digitale bij DBNL (Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren).

Bram van IJperen

* Beide namen zijn pseudoniemen van Fernanda M.B.Trautwein. Zie: www.boekenmuseum.nl

** Huismoedertje heb ik opgeduikeld in een Twentse kringloopwinkel

Berichten uit Lijsje Lorresnor

Schatten uit oude kinderboeken

Bij het uitzoeken van schenkingen vinden wij regelmatig briefjes, gedichtjes en folders die door de vorige eigenaar van het boek zijn achtergelaten. Zo vond ik in *Orkaan over de prairie* van Theo Frank een Sinterklaasgedichtje uit 1958. Sint schreef een rijm voor Hanneke:

Hanneke,

Jou heb ik slechts weinig te zeggen:
Je moet je kleren netter op de stoel leggen,
Je moet ook niet zitten te wiebelen onder het eten,
Want dat doet anderen hun eetlust vergeten.
Verder moet je niet zoveel romannetjes lezen,
Dat dat niet goed is, is bewezen.
Houd je maar bij Arendsoog en Dik Trom,
Die zijn spannend en daar lach je om!!!!!!.....
Maar overigens ben je een lief kind,
Alhoewel ik je een beetje onbeholpen vind.
Daarom geef ik je deze doos met boeken,
Om er een spannende uit te zoeken.

Sint en Piet.

Nou Sint, ik vind 58 jaar later dat u Hanneke veel te zeggen had. Slordig, wiebelen tijdens het eten, romannetjes lezen die niet goed zouden zijn en onbeholpen, dat is nogal wat. Arme Hanneke en nu moet zij ook verplicht spannende boeken lezen. Wat zou het bewijs zijn dat romannetjes lezen niet goed was voor Hanneke? Zou zij zo opgaan in haar boek dat zij ongeduldig zat te wiebelen tijdens het eten om daarna weer verder te kunnen lezen? En zou zij haar kleren ongeduldig op een stoel gooien om voor het slapen gaan in bed te kunnen doorlezen in haar romannetje waar ongetwijfeld de liefde de hoofdrol speelde? Zij wilde natuurlijk weten of ze elkaar na vele perikelen krijgen en lang en gelukkig leefden, geef haar eens ongelijk.

Ik niet, ik verslond ook vele Witte Raven pockets met heerlijke liefdesavonturen en kon uren wegdromen over hoe het mij zou vergaan als de prins op het witte paard langs zou komen. En welke Sint zou Hanneke met een doos spannende boeken hebben opgezadeld? Ik vermoed een broertje dat dol was op spannende avonturen en toch wel wist dat Hanneke deze boeken niet ging lezen. Had hij er mooi een hele doos nieuwe boeken bij!

Tineke Aronson

Boek gezocht!

Helaas heeft niemand zich gemeld voor het boek dat we in het vorige StOKpaardje zochten.

Deze keer zoeken we een boek waarvan we de schrijver/ster niet weten en de titel misschien. Deze zou kunnen zijn: *Naapa, de oude man*. Deze komt in het boek voor.

Het onderwerp is: Hoe de dieren een betere aanpassing kregen, bijvoorbeeld hoe de flamingo aan zijn lange hals en poten kwam.

Het bedoelde boek is *niet*: *Zo zit dat!* door Rudyard Kipling.

Weet u over welk boek het zou kunnen gaan, of hebt u zelf een zoekvraag dan kunt u mailen naar info@stichtingtoudekinderboek.nl.

Hoofdredacteur gezocht!

Een stokpaardje zonder hoofd – dat is natuurlijk vrij ernstig, dan heb je alleen nog een stok. Gelukkig is dat in ons geval nog heel wat, en we zijn ook best tevreden met wat we nu hoofdloos voor elkaar hebben gekregen. Maar sommige mensen, en ja, ook redactieleden, hebben nu eenmaal de tucht van de deadline nodig om tot schrijven of andere daden te komen, en het zou erg prettig zijn als iemand ons af en toe met een rijzweepje achter de vodden zat.

Kortom, we zoeken voor ons aller lijfblad een hoofdredacteur die een enthousiast team kan aansturen en begeleiden.

Taken zijn:

- Voorzitten van de redactievergaderingen (4x per jaar)
- Initiëren van artikelen
- Contact leggen en onderhouden met auteurs
- Bewaken van de deadlines
- Redigeren van de binnengekomen kopij
- Zo nodig vinden van passende illustraties bij de artikelen
- Inhoudelijke bijdrage leveren aan onze Nieuwsbrief
- Desgewenst het daadwerkelijk samenstellen en digitaal verspreiden van het StOKpaardje

Daarnaast is er de mogelijkheid om andere werkzaamheden te verrichten voor StOK, zoals het uitzoeken en verwerken van schenkingen of het bemensen van de uitleenruimte en bezoekers te woord te staan. Dit gaat uiteraard in overleg.

Goede contactuele eigenschappen zijn vereist, evenals een uitstekende beheersing van de Nederlandse taal; computerervaring is handig. Affiniteit met (oude) kinderboeken draagt bij tot het prettig samenwerken in een enthousiast team, waarin het plezier beleven in de omgang met mensen en boeken voorop staat. StOK is een vrijwilligersorganisatie, en het gaat dus om een onbetaalde functie.

Voor vragen of om u direct aan te melden kunt u mailen naar info@stichtingtoudekinderboek.nl.

Colofon

Stichting 't Oude Kinderboek
Brink 70
7411 BW Deventer
0570-675700

info@stichtingtoudekinderboek.nl
www.stichtingtoudekinderboek.nl

ISSN 1873-9474 (gedrukt)
ISSN 2211-7989 (online)
IBAN NL18 RABO 0140 7488 65
StOK is een culturele ANBI

Stichting 't Oude Kinderboek heeft ernaar gestreefd om de rechten betreffende de illustraties en de afbeeldingen te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten hierop te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot Stichting 't Oude Kinderboek wenden.

Zonder toestemming van StOK mag niets uit de artikelen worden overgenomen.

Heeft u naar aanleiding van de nieuwsbrief vragen of opmerkingen, dan kunt u ons [mailen](mailto:info@stichtingtoudekinderboek.nl) of bellen.

Doelstelling:

Het verzamelen, bewaren, ter inzage geven, uitlenen van en informeren over in principe niet recent verschenen kinderen jeugdliteratuur, in het bijzonder uit het Nederlandse taalgebied.

Redactie StOKpaardje:

Lot van den Akker, Tineke Aronson, Candida van der Horst, Diederik Gerth van Wijk

